

Kogemuslugu Segni Mossi tegevuste rakendamisest alushariduses.
Kuidas uurida suhteid liikumise ja graafiliste märkide vahel.

Keiti Põldaru

Sisukord:

Eessõna 2
Mida tähendab Segni Mossi? 3
Kehalise aktiivsuse olulisus väikelapse ja lapse eas. Miks kohandada sõimelastele põhikoolile loodud tegevust? 4
Segni Mossi tegevused lasteaia igapäeva õppetöös põimituna 5
Koolitusel kogetu praktikasse viimine. Tegevuste kohandamine 7
Näide ühest sissejuhatavast tegevusest. Etüüdihommikud 9
Milliseid muutuseid olen märganud tänu etüüdide kasutusele võtmist? 10
Esimene Segni Mossi tegevuse katsetus pikema projektina 11
Mida tegime? 12
Projekti lühikokkuvõte 14
Näited Segni Mossi stiilis läbiviidud miniprojektidest ja tegevustest 16
Veel võimalusi, kuidas kombineerida liikumist, tantsu ja visuaalkunste 21
INSPIRATSIOON 16
Kes ma olen? 28

Koostaja: Keiti Põldaru
Tekst: Keiti Põldaru
Kujundus: Keiti Põldaru
Fotod: erakogu, Tartu Eralasteaed Terake
© 2026 Keiti Põldaru. Kõik õigused kaitstud.

Eessõna

Aastal 2024 oli Terakese lasteaia õpetajatel suurepärane võimalus osaleda Segni Mossi haridusinnovaatilistel koolitustel ”Glitter” ja “Yellow”. Need koolitused tutvustavad viise, kuidas kunst ja joonistamine viia nende lasteni, kes arvavad, et nad ei oska joonistada, kel on negatiivsed kogemused kunstiga, kellel on nö joonistamistrauma. Koolitusel tutvustati, kuidas põhikooli lapsi kunstiga sõbraks saama aidatakse. Tegevustes keskendutakse kehalisele liikumisele, joone jätmine paberile on kõrvalsaaduseks, mida hiljem koos analüüsitakse. Oluline on kaaslaste tegevuse jälgimine, mis aitab protsessi pikendada ja kogemust laiendada. Tegevuse lõpus on oluline koht arutelul, mis tunded ja mõtted kellelgi tekkisid, mida kogeti. Arutelude abil laieneb laste sõnavara ja oskus oma tundeid ja mõtteid sõnades väljendada.

Mida tähendab Segni Mossi?

Segni Mossi on uurimisprojekt, millele alustasid aastal 2014 visuaalkunstnik Alessandro Lumare ja koreograaf Simona Lobefaro eesmärgiga uurida tantsu ja graafiliste märkide vastastikkust toimet ning selle mõju nii lastele kui täiskasvanutele. Segni Mossi tegevused annavad võimaluse uurida suhteid liikumise ja graafiliste märkide vahel, tegevuste käigus kasutatakse graafiliste märkide tegemisteks kogu keha, mitte ainult käsi. Tegevuste saateks ja inspiratsiooniks on toetav muusika. Segni Mossi tegevusprogramm on valitud organisatsioon HundrED poolt üheks sajast kõige innovatiivsemaks haridusprojektiks üle maailma aastatel 2017, 2019 ja 2020.

Rooma koolides annavad Alessandro ja Simona tunde põhikoolile, nädalas korra ja tunni kestvus 45 min. Tunnis keskendutakse peamiselt ühele läbivale teemale nt: koostöö, usaldus, kiirus, sünkroonsus jne.

Põhikoolile mõeldud tegevused tuleb enne kasutusele võtmist kohandada, sest eeloskused sõimelapsel ja põhikooli lapsel on erinevad, ühed kirjutavad, teised võtavad esimest korda joonistusvahendi kätte.

Kehalise aktiivsuse olulisus väikelapse ja lapse eas. Miks kohandada sõimelastele põhikoolile loodud tegevust?

Põhjus peitub selles, et kogu keha lihaseid haarav liikumine on parim viis lapse aju arengu soodustamiseks. Enne kirjutamisoskuse arendamist vajab lapse aju mänguväljakul mängimist. Lapsed ei õpi lugema ja kirjutama ette antud tähti kopeerides. Nad arendavad neid oskusi ammu enne, kui paber üldse mängu tuleb.

Kirjaoskuse algus algab kehast. Kõik algab liikumisest. Iga looming, ka hingamine. Kui lapsed ronivad, harjutavad tasakaalu, kiiguvad, roomavad, väänlevad ja hüppavad, siis stimuleerivad nad sensoorset ja motoorset süsteemi, mis ühendab aju keskendumiseks, töömäluks, eneseregulatsiooniks ja koordinatsiooniks – need on põhilised täidesaatvad funktsioonid, mis muudavad lugemise ja kirjutamise võimalikuks.

Liiga sageli, meie õpetajad, muutume oma mõtlemises isoleerituks ja keskendume sellele, mis tundub akadeemiline. Usume, et tähtede kopeerimine parandab kirjutamisoskust, kuid see kitsas fookus jätab tähelepanuta suurema arengulise pildi. Suuremate lihaste areng on sama oluline, kui mitte olulisem. Käed sõltuvad randmetest, randmed kätest ja käed õlgadest ning kehast. Need proksimaalsed lihased ja kehahoiaku stabilisaatorid moodustavad peenmotoorika aluse.

Varases lapsepõlves tähendab õppimine kogu keha kogemust. Keha ehitab sõna otseses mõttes aju läbi liikumise, sensoorsete tagasiside mehhanismide ja korduvate närviimpulsside, mitte rutiinsete harjutuste või enneaegsete paberipõhiste ülesannete kaudu. Kui peenmotoorseid nõudmisi esitatakse enne, kui keha on strukturaalselt ja neuroloogiliselt valmis; kui luud, sidemed ja närviteed pole veel küpsenud, asendavad pettumus ja kompenseerimine sageli uudishimu ja oskused.

Füüsiline liikumine aktiveerib mõlemad ajupoolkerad, integreerides motoorsed ja keelevõrgustikud, mis on olulised dekodeerimiseks, mõistmiseks ja täidesaatvaks funktsioneerimiseks. Uuringud on näidanud, et regulaarselt liikuvad lapsed näitavad tugevamat keelelist arengut, tähelepanu ja lugemisvalmidust.

Liikumine ei ole paus õppimisest. See on õppimise kiirendi. Kui lastele antakse vabadus liikuda, uurida ja mängida, ei võta me aega kirjaoskuselt, vaid ehitame närviarhitektuuri, mis teeb selle võimalikuks.

Segni Mossi tegevused lasteaia igapäeva õppetöös põimituna.

Olles nüüdseks Segni Mossi põhimõtetel baseeruvaid tegevusi perioodiliselt kolme aasta jooksul oma rühma lastega läbi viinud, näen ja tunnen selgemalt, millist kasu seda tüüpi tegevused lasteaialastele pakuvad. Tulemuste seletamiseks võtan appi Carl Gustav Jungi ideed, kes on Inimese olemust põhjalikult ja ääretult süvitsi uurinud. Üheks kaaslaseks teadustööde tegemisel oli tal Nobeli preemia laureaadist Šveitsi füüsikateoreetik ja kvantfüüsika pioneer Wolfgang Pauli. Kasutades kvantfüüsikat ja süvapsühholoogiat, tegid nad koostööd „sünkroonsuse“ kontseptsiooni kallal, uurisid vaimu ja mateeria ristumiskohti, järeldades, et need on üheainsa reaalsuse vastastikku täiendavad vastandpoolused. Ehk et vaimus juhtuv on samamoodi päris asi ja päris tulemus kui materiaalsete esemete manipuleerimise saadused ning vaimus tekkiv säde/taipamine on ehk püsivamgi kui maised asjad. Jungi ja Pauli sõnastatud terminit tähenduslike kokkusattumuste kohta nimetatakse sünkroonsuseks (ajaliselt kokkulangevatele akausaalsetele sündmustele, tähendusrikastele kokkusattumistele ja seaduspärasustele, mida ei saa seletada põhjuslikkuse abil.) See on siis õigel ajal ja õiges kohas olemine, et saada vajalikku informatsiooni. Sünkroonsus on seotud millegi tähtsaga või paneb inimest iseenda jaoks avastama, kui tähtis mingi asi on.

Reggio pedagoogikas on üheks õppetegevuse läbiviimise vormiks provokatsioonid. Õpetaja valib tundes-teades oma lapsi, neile õppetegevuseks vajalikud vahendid, lisades juba tuntule midagi uut, millega lapsed ei ole veel kokku puutunud või pakkudes üheskoos materjale, mida tavaliselt koos ei pakuta. Meie, õpetajad, valmistades ette provokatsioone (sh Segni Mossi stiilis provokatsioonid), ei tea alati ka ise, mis edasi juhtuma hakkab, mis juhtub kui laps asub toimetama valmispandud vahenditega. Sellest hoolimata või pigem teadlikult lastele selliseid võimalusi pakkudes näeme, kogeme ja oleme tunnistajaks oma töös nii mitmetelegi ahhaa-efektidele. Hetkedele, kus lapse sisemaailm ja väline materjal põrkuvad nii täiuslikult, et aeg justkui peatub. Tekib midagi, mida varem pole olnud, midagi, mida ei osanud keegi oodatagi. Keegi ei öelnud, tee nii või naa, pane see sinna ja too tänna. Aga midagi juhtub - juhtub ime! Tihti tekib midagi uut. Uus mõte, uus taipamine, uus arusaamine. “Tule, vaata!” “Mul tuli selline. See on…” See on hingesäde, mis muudab lapse õpiteed igaveseks.

Loodetavasti need lasteaias kogetud hingesädemed, ahhaa-efektid aitavad kunagi digimaailmas kulgeval noorel leida tee väljapoole tagasi. Äkki meenub kunagi, et tegelikult on täitsa tore vahel midagi oma kätega valmistada, oma peaga mõelda, katsetada ja avastada uut, võtta ette midagi sellist, mille kohta keegi teine pole ette andnud valmis retsepti.

Seega, provokatsioon on õpetaja teadlik valik pakkumaks lapsele võimalust luua midagi uut ning jõuda läbi kiire tunnetusliku kogemuse uuele teadmisele.

Enne kui lapsed nutimaailmaga lähemalt tutvuma hakkavad, oleme näidanud neile, et maailm on täis imesid ja imelisi hetki ning et nad ise võimelised neid tekitama. Loodame, et õppetegevuste käigus kogetud ahhaa-efektid on olnud niivõrd võimsad, et lapsele jätavad eluks ajaks sisemusse teadmise ja tunde - uue kogemine, avastamine ja õppimine on mõnus.

Koolitusel kogetu praktikasse viimine. Tegevuste kohandamine.

Koolitusel käimise ajal olid minu enda rühmas sel ajal just sõimerühma lapsed, ja seega tekkis küsimus, kuidas rakendada põhikoolile sobivaid tegevusi sõimerühmas? Oma Segni Mossi laadsetes tegevustes kasutasin järgnevaid mugandamisvõtteid: lihtsustamine, köitev teema, pikk sissejuhatus, julge alustamine ja valmisolek kiirelt reageerida ning teha muutusi plaanides vastavalt laste tegevusele.

Lihtsustamine. Põhikoolile mõeldud tegevused tuleb enne kasutusele võtmist kohandada, sest eeloskused sõimelapsel ja põhikooli lapsel on erinevad, ühed kirjutavad, teised võtavad esimest korda joonistusvahendi kätte. Sõimelapsel ei pruugi kõnet veel olla, seega loota pikka arutellu ei ole mõtet.

Köitva, paeluva ja ealiselt sobiva teema leidmine. Väikelaps on huvitatud loomadest. Inimese kõne areneb läbi loomahäälte matkimise. Tänapäeval on sageli sõimes lapsi, kel kõneareng on hilinenud ja kes vajavad logopeedilist toetust, seega tegevused läbi loomahäälte matkimise on mitmeti kasulikud.

Sissejuhatavad tegevused ja vestlused. Kuigi meile võib tunduda, et lastel on hea fantaasia, siis tegelikkuses eeldab fantaasia teadmisi. Mida rohkem teadmisi, seda rohkem võib olla fantaasiat. Väikelapsele on vaja esiti teadmisi jagada ning seejärel saab ta saadud teadmiste baasil fantaasiat edasi arendada.

Julge peale hakkamine. Uue tegevuse kasutuselevõtt võib venida õpetaja poolsete kahtluste ja kõhkluste tõttu. Siin aitab julge pealehakkamine. Kui juba on alustatud, siis ilmselt mingisugusel moel asi lõpeb ning sellest saab midagi järeldada. Kõik ei pruugi minna nii nagu planeeritud, kuid võib juhtuda, et lõpptulemus saab olema parem kui esialgselt kavandatu oligi.

Näide ühest sissejuhatavast tegevusest. Etüüdihommikud.

Iisiklike katsetuste ja proovimiste järel julgen soovitada Segni Mossi laadsete tantsu, liikumise ja graafiliste märkide vastastikkusel toimel baseeruvate tegevuste lastele tutvustamiseks etüüdihommikuid.

Oma rühma lastega katsetades oleme hakanud kasutama hommikuringis ühe tegevusena etüüde. Suve lõpus ja sügise algul tuli tihti jutuks äike. Igal lapsel oli mingi kogemus ja teadmine äikese ja tormipilvede ning vihma kohta. Ühel päeval oli hommikuringis rahutus sees, kes susis jalgadega vaipa ja kes siis püüdis seda takistada. Sel hetkel otsustasin, et proovime hommikuringis teha etüüde. Hakkame kõik koos meie ümmargust tumesinist tormipilve jalgadega susima. Vaatame, mis selle tormipilvega juhtub. See tegevus haaras kõiki, vaidlused raugesid hetkega. Seejärel tahtis tumesinisest pilvest loomulikult äike välja tulla. Õpetaja küsis, kes nüüd tahab näidata, milline tema arvates üks äikeselöök välja näeb. Kas on võimalik oma kehaga äikeseks muunduda. Loomulikult on. Mitu soovijat sirutasid käed välja ja mitmed kisasid: mina, mina, mina. Panime järjekorra paika ning leppisime kokku, et üks laps näitab liigutused ette ning seejärel kõik teised proovivad ka, et mis tunne on.

See osutus otsekohe menukaks tegevuseks. Ei tahetud enam lõpetada. Rahunemiseks pidin uue kujutlusmängu välja mõtlema, mis osutus samuti populaarseks.

Milliseid muutuseid olen märganud tänu etüüdide kasutusele võtmist?

Rahunemiseks muutsin/võlusin kõik lapsed lillepottideks, mis omal kohal paigal püsivad, siis täitis iga laps oma lillepoti mulla ja kompostiga, seejärel pistis õpetaja igale lapsele võluseemne lillepotti. Lapse ülesanne oli nüüd potti vett lisada ja siis natuke aega potti soojendada enda kallistuses ning ühe minuti jagu tasa olla ja mõelda, milline taim tema potti sattunud võluseemnest kasvab.

Hommikuringis oleva dünaamika muutus. Kui muidu olid esiplaanil ikka ühed ja samad soravad rääkijad, siis oma mõtete edastamine ning eneseväljendamine läbi kehalise liikumise, on esile tõstnud ka lapsed, kel on kõnelemisega raskusi. See annab hiliskõnelejatele ja kõnepuudega lastele võimaluse aktiivselt kaasa mõelda, tegutseda ja ennast väljendada.

Esimene Segni Mossi tegevuse katsetus pikema projektina.

Võtsime uurimise alla inimeste ja loomade erinevad liikumisviisid ja joonistamise loomaks kehastununa. Eesmärgiks seadsime inimeste ja loomade erinevate liikumisviiside uurimise läbi vaatlemise ning “märkide jätmise” põrandal olevale suurele paberile matkides erinevate loomade liikumist. Projekti nimeks sai “Joonte maagia uurimine läbi ajutegevust soodustava liikumise sõimerühmas”.Tegevuses osalesid 2-3 aastased lapsed. Laste vanus 2,5 - 3,2. Sõimerühma tegevus.

Segni Mossi tähendab tõlkes keha liikumisest tekkivaid (graafilisi) märke. Tegevuste eesmärgiks on joonte maagia tekitamine ja tekkimine, kui kohtuvad liikumine ja märki jättev (kirjutus)vahend. Samuti ka liikumise käigus tekkivate märkide - erineva kuju, pikkuse ja paigutusega joonte, punktide ning neist tekkivate kujutiste - uurimine.

Koolitusel käinuna tekkis soov kogetud tegevusi rakendada sõimerühma lastel. Selge see, et päris samal moel tegevust läbi viia ei ole võimalik kui põhikoolilastega. Sõimelapsel suure tõenäosusega veel joonistamisest traumat pole, kuid mõni laps adub siiski selgelt, et ta pliiatsiga ikka kõike nii hästi teha ei oska kui suur inimene. Mõni teadvustab ka, et kaaslaste seas on lapsi, kel ilusad pildid kuidagi eriliselt kergelt tulevad. Arvasin, et neile lastele võiks Segni Mossi joonistamisharjutused kasuks tulla, liikudes ja nt loomaks kehastudes kõik muud mõtted hajuvad.

Mida tegime?

Kuna Segni Mossi tegevustes on oluline kehaline liikumine, siis selleks tuli sõimelastele tutvustada kõikvõimalikke erinevaid liikumise viise. Alustasime liikumisviiside ampluaa laiendamisega. Hakkasime uurima, millistel erinevatel viisidel inimesed ja loomad saavad liikuda ning proovisime järele kõike, mida sai. Näited erinevatest liikumistegevustest:

1.Rühmaruumis ja spordisaalis takistusraja ehitamine ja läbimine, pallimäng õhupallidega, riiskottidega. Kangameres ujumine ja paadisõit ning kalaks moondumine. Merekaldale kividest ranna ehitamine, kus kivide peal kõndimist harjutada.

2.Õues proovisime kõike, mida loodus pakkus: sügavas lumes sumpamine, konarlikul teel kõndimine, mäest ja trepist üles ronimine, mäest alla laskmine/ rullitamine, kõikuva silla ületamine, tasakaaluköiel liikumine, lumeinglite tegemine, kelgusõit, jääl uisutamine (saabastega), iganädalane veidi pikemate vahemaade läbimine.

3.Samuti uurisime, mil moel loomad liiguvad. Seni olime keskendunud pigem loomade häältele ja teada-tuntud loomade liikumisviisidele. Kuid nüüd võtsime loomade liikumisviisid tõsisemalt ette. Vaatasime õppevideoid loomadest ja proovisime nende liikumisviise matkida. Esiti toas, kuid lapsed kehastusid meeledi loomadeks ja liikusid loomadena isegi õues vabamängu ajal. Vaatasime, kuidas liigub kotkas, kuidas koolibri, kuidas uss, vihmauss, anakonda. Kuidas liigub känguru, lõvi, tiiger, gepard, karu, jääkaru, hüljes, kala, meduus, kalmaar jne, jne.

Ühel hetkel tundus, et kõik on oma keha liigutamises piisavalt vabad ja oleme valmis paberile jooni jätma. Panime põrandale paberi maha, et oleks nagu üks basseinirada maas. Vaatasime veel kord mõnd õppevideot loomade liikumistest ja igaüks proovis nähtud liikumist imiteerida nt lehm libedal jääl, siga poris püherdamas, anakonda end rullikeeramas ja siksakitades liikumas. Algne plaan oli, et iga laps mõtleb, milline loom tema tahab olla ning mil viisil tema siis raja läbib. Plaanisime, et laps läbib raja üksinda ning teised jälgivad. Sõimelastega see aga ei toiminud. Kõik tahtsid koos liikuda. Üks laps tegi ees ja teised tegid tema järgi kuni kõik said ettenäitajaks olla. Seejärel andsime ette ühe looma, kelle liikumist igaüks vabal moel imiteeris. Sõimelastega toimis konn (nö igapäevane loom) paremini kui mõni muu vähem tuntud loom (nt kaheksajalg), kellel nii kindlat üldteada liikumisviisi pole välja kujunenud.

Lõpuks sai iga laps kriidi kätte ning siis oli ülesanne jätkata loomana liikumist ja jätta põrandale jälg. Õpetajad oma küsimustega suunasid lapsi mõtlema, mis lugu nende loomaga seal paberil juhtub. Kuulsime laste suust lugusid: “Rebane hiilib ja ajab konna taga”. Punase kriidi joon tähendas rebase tegevust ja roheline värv markeeris konna tegevust.

Suuremate lastega järgneks saadud joonte vaatlus ja vestlus, millised jooned tekkisid (kirjeldada, sõnavara laiendamine) ja miks, mida loom võis tunda sel ajal kui teatud tüüpi joone maha jättis. Sõimelastega lõpetasime tegevuse väikesele paberile looma joonistamisega. Laps ise valis, millist looma ta joonistab. Hiljem kui algselt põrandal olnud paber seinale oli kleebitud, paigutasid lapsed oma loomad neile kõige sobilikkumasse tundunud kohta.

Seejärel tegime jällegi nö kuiva trenni erinevaid liikumisviise kasutades ehk retked lumes, tants jääl jne.

Ühel järgmisel korral viisime veel läbi kriidiga paberile joonistamise tegevust. Inspiratsiooni käisime otsimas raamatukogu loomaraamatutest, et kelleks keegi veel kehastuda sooviks.

Sel korral asetasime põrandale 2 pabeririba, et kõigil oleks ruumi ühel ajal põrandal keereldes ja pööreldes joonistada. Sel korral hakkasid lastel tekkima pikemad lood. Tegevuse käigus vahetati kriite, eri värvi kriidi kasutamine muutis tegelaskuju. Rohelise kriidiga tegutses konn, punasega rebane. Rebane ajas konna taga, hunt jänest ja metsa ilmus kuskilt auto. Seda imet jälgisid vihmaussid, krokodillid ja jõehobud, kuskil lendles liblikas.

Panime tähele, et tegevus aitas lapsel luua lugu ja seda joonte abil kirja panna. Kes olid võimelised, said ka oma lugu kaaslastele rääkida, kuid meil on mitmeid lapsi, kes üldse ei räägi, nii et kaaslastega rääkides lugu jagada ei olnud kõigil võimalik.

Projekti lühikokkuvõte.

Uurisime loomi ja nende liikumisi mitu nädalat. Vaatasime videosid võimalikult erineva liikumisviisidega loomadest. Nägime kuidas liigub vihmauss, kuidas hüppab kaljukits, kuidas ujub merikilpkonn ning kuidas lendab lind jne. Pöörasime tähelepanu ja andsime aega kujutluste tekkele, et liikuda edasi loomade liikumise imiteerimise ja “märkide jätmise” juurde. Laotasime põrandale tõeliselt suure paberi, mille peal lapsed esialgu lihtsalt kõndisid ning erinevaid loomi jäljendasid. Panime põrandale rasvakriidid ja suunasime lapsi neid paberil loomana liikudes käes hoidma ja endast jälgi jätma. Õige pea lülitusid kõik joonte tegemisse ja keskendusid iseenda liikumisest tekkivate märkide joonistamisse ning jälgimisse. Mõned lapsed vaatasid, kuidas iseenda keerutamisest sündiv ring nende ümber suuremaks kasvab, teisi huvitas, mis sünnib oma kätt erineval viisil ja kiirusel liigutades. Projekti lõpptulemuseks jäi suur hulk rasvakriitide ja laste liikumise kohtumisel sündinud jooni.

Mida õppisime tegevuse käigus? Teada on, et nii väikestel lastel tahteline tähelepanu puudub ning hea on kui tegevuse käigus keegi nende tähelepanu ei hajuta kõrvaliste tegevustega. Samas võivad ka sõimelapsed püsida tegevuses väga kaua kui see tegevus neid täielikult endasse haarab. Ning loomad on kindlasti teema, mis väikesi lapsi kaasa haarab. Õppisime, et väikelaste tähelepanu on lihtne haarata ning hoida neid köitva teema ja tegevuse abil. Loomade matkimine on üks lapsi haaravatest tegevustest, mille

MIKS LOOMAD? Inimese kõne areneb läbi loomahäälte matkimise. Kuna rühmas on mitmeid lapsi, kes vajavad logopeedilist toetust, siis oleme tihti kasutanud tegevusi läbi loomade. Väikelaste kõnearenduses on hea kasutada loomahäälte matkimise võtet. Loomade häälitsused pakuvad lastele häid väljakutseid hääleaparaadi treenimiseks, on huvitavad ja eakohased kõigile ning jõukohased ka logopeedilist tuge vajavatele lastele, keda meie rühmas on mitmeid.

MILLEKS LIIKUMINE? Liikumine teeb tuju heaks. Enesetunne kauem parem. Laste liikumine on aktiivne mäng, mängida on tore osavatel. Liikumine on lapse jaoks väga loomulik tegevus. Liikumist on lapsel keeruline “välja lülitada” kuna liikumise kaudu õpib laps palju iseenda ning ennast ümbritseva maailma kohta. Kaasasündinud “arenguprogramm” sunnib lapsi omandama üha keerukamaid liikumisviise ning liigutusi ja seetõttu pakuvad liikumisega seotud tegevused lastele reeglina suurt huvi, võimaldades samm-sammult saada osavamaks, kiiremaks, võimekamaks. Saada selliseks nagu lõvi või mesilane, konn või kala… Kujutlusvõime avab tee olla mängult keegi teine, kui sul on olemiseks olemas oskused, näiteks oskus liikuda või häälitseda nagu mõni loom.

LIIKUMINE = PAREM ÕPIVÕIME, PAREM ELUKVALITEET.

Näited Segni Mossi stiilis läbiviidud miniprojektidest ja tegevustest.

Kangas pintsliks. Liikumisharjutused kangastega. Muusikat saatel ruumis ringi liikudes tutvutakse ruumiga. Mis tunne tekib, kui puudutan jala/käe/kehaga seina/põrandat/peeglit/matte? Kas kõiki pindu saaks ühtemoodi värvida? Lastele jagatakse kardinamõõtu erivärvilised õhukesed kangad. Laste ülesandeks saab ruumi värvimine. Kangast pintsliga tuleb ära värvida toa seinad, laed ja põrand. Eesmärgiks sooritada liigutusi erinevatel tasanditel: lae värvimine ehk ülemine tasand, seinte värvimine ehk keskmine tasand, põranda värvimine ehk alumine tasand.

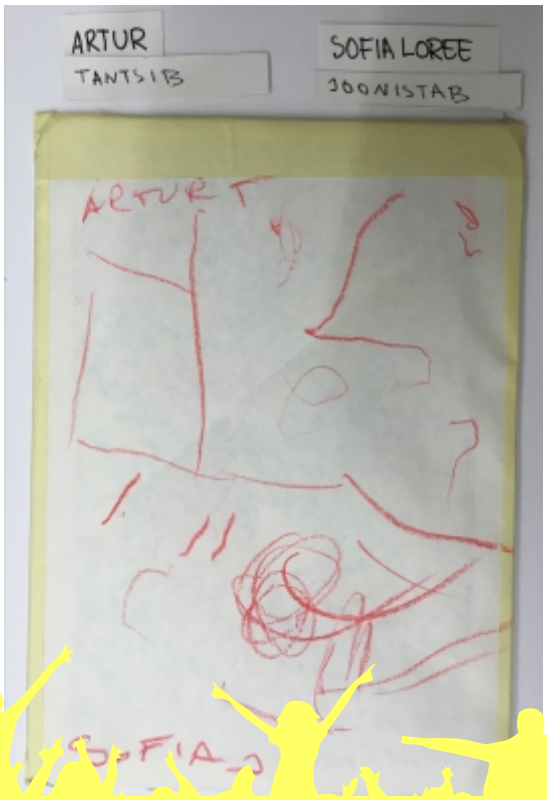

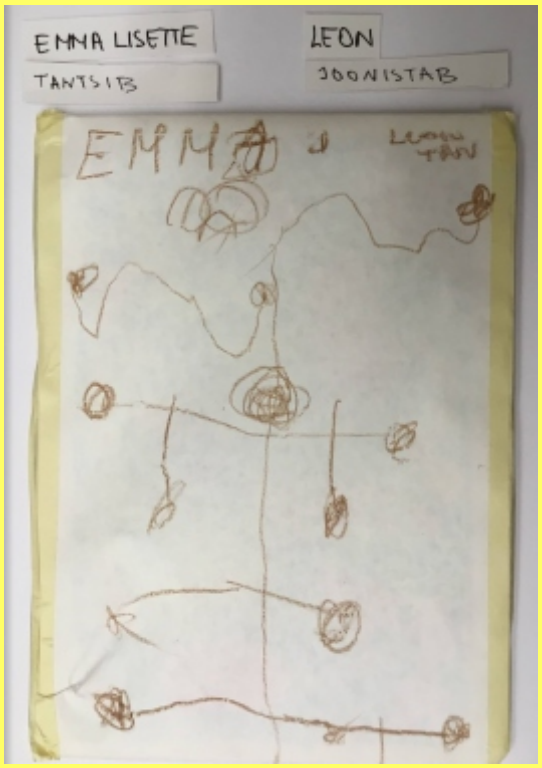
KANGAS JA PINTSEL

Tantsin nagu kangas. Kanga liikumise järgi tantsimine. Õpetaja käes on üks suur ja õhuke kangas. Muusika saatel liigutab õpetaja kangast, laste ülesandeks on kanga liikumist matkida, oma kehaga kujutada samasuguseid liikumisi nagu kangas ees teeb. Järgnevalt jagunevad lapsed paaridesse. Paarisharjutuse ülesandeks on, et üks laps tantsib nagu oleks ta kangas, teine laps jäädvustab tema liikumist kriidiga paberile. Seejärel toimub tegevuste vahetus. Kõige lõpus teeme näituse tehtud töödest, vaatame neid, igaüks leiab endale lemmiku ja proovib kaaslastele selgitada, miks just see pilt talle meeldis.

TANTS JA KANGAS

Kiirus. Kiiruse tunnetamine läbi erinevate kehaliste tegevuste. Kiiruse kiirelt joonistamiseks tegime soojenduseks intensiivseid jooksumänge, et kõik iga keharakuga aduksid, mida kiirus endast tähendab. Lõppeesmärk oli kiiruse kiirelt joonistamine õhus olles. Seinale kleebitud paberi juures tuli üles hüpata ning samal ajal mõlemas käes kriiti hoides sümmeetriliselt joonistada. Lapsed jagunesid 4 meeskonda, kus igas oli 2-3 last. Saime harjutada paaris- ja tiimitöö tegemist. 3-4 a lapsed said tegevuse ülesandest hästi aru, kui kaaslane jäi jalad maa peal joonistama, siis tuletati kohe talle meelde, et: hei, sa pead hüppama, kui joonistad! Kui jaks otsas ja kõigil kolm korda joonistamas käidud, siis käisime üksteise sabas valminud tööd vaatlemas. Igaüks vaatas, mis endal ja mis kaaslastel välja tuli.

KIIRUS

Heli joonistamine. Lapsed kehastusid dinosaurusteks ja proovisime tekitada kõikvõimalikke helisid, mis selles ruumis võimalik: koputasime, kraapisime erinevaid pindu, trampisime jalgu, libistasime jalgu mööda põrandat, häälitsesime, patsutasime oma keha ja erinevaid pindu. Seejärel moodustasime lastest kaks meeskonda: joonistajatel katsime silmad kinni ja andsime kriidid, teised asusid ühe kaupa helisid tekitama. Hiljem arutlesime, mis pildid kellelgi välja tulid ning milline heli, millise joone teket inspireeris.

HELI

Kujundite joonistamine õhku. (Hsuani töötoas kogetu baasil tegevuse läbiviimine lasteaialastega. Dinosaurused on tegevusega seotud seetõttu, et parasjagu oli meil käsil dinosauruste projekt.) Tegevuse sissejuhatamiseks arutleme, kas dinosaurustele võiks tänane lumine talveilm meeldida. Kuidas dinosaurused sooja võiksid saada. Dinosaurustest lugedes saime teada, et diplodookused olevat kasutanud saba suhtlusvahendina. Arutlesime, mismoodi sabaga rääkimine võis toimuda. Kas võis olla nii, et dinosaurused joonistasid erinevaid kujundeid õhku. Inimesel aga saba pole, seega meie proovime kujundeid õhku joonistada erinevate kehaosade abil: käed, pea, nina, jalad, põlved, küünarnukk, õlad. Alustasime tavaliste kujunditega: kolmnurk, ruut, ristkülik, kaar, ring ja kera. Hakkasime muusika saatel ruumis liikuma ning kehaosi pintslina kasutades õhku kujundeid joonistama. Arutlesime, mida mingi kujundi joonistamisega üks dinosaurus teisele võis öelda. Mõne aja pärast hakkasid lapsed ise kujundeid välja mõtlema, mida joonistada tahtsid. Joonistati südamekuju. Arutlesime, mida üks dinosaurus teisele võiks tahta öelda kui ta sabaga südame joonistab. Lapsed ütlesid, et järelikult tahab ta öelda, et armastab teda. Joonistati ka lumesadu. Lumesaju joonistamisega taheti öelda, et külm on, tahaks sooja.

Paarisjoonistamine ehk juhigeeni olemasolu väljaselgitamine. Koostööoskused. Paarisjoonistamiseks on vaja eriskummalist abivahendit: pikka pulka, mille keskele on teibitud kriit või õlipastell. Pikema (u 70cm) puupulga keskele kinnitatakse teibiga kriit. Põrandal või madalal alusel on suurem paber (nt A2). Pulk, mille keskel on kriit, on mõeldud kahele inimesele, kel tuleb sellega üheskoos joonistama hakata. Seejärel saab anda ülesandeid.

1.HARJUTUS Esimeses ülesandes ütleb õpetaja, mida tuleb joonistada. Õpetaja istub ringi keskel, kus kõik paarid teda näevad ja kõik joonistavad õpetajat selliselt nagu nad teda näevad. Ülesanne on joonistada õpetajat sellise nurga alt nagu ta joonistajatele paistab.

2.HARJUTUS Paarilised lepivad ise suuliselt kokku, mida joonistada. Pärast seda ei tohi paarilised omavahel enam rääkida ehk ülesanne tuleb täita vaikides, teineteist tunnetades.

3.HARJUTUS Paarilised rääkida ei tohi ning kumbki mõtleb ise, mida joonistada tahab. Kuidas nad täpselt koostööd teevad on nende otsustada, kuid sõnu kasutada ei tohi.

Tegevusele järgneb arutelu, kus kõik saavad muljeid vahetada ning rääkida, mida koos joonistamise ajal kogesid. Tegevuse ja arutelu käigus tuleb hästi välja, millised on kellegi koostöötamise viisid. Kes viib ainult oma mõtet ellu, kes annab võimaluse ka kaaslasele. P.S. Oleme seda harjutusteseeriat läbi viinud ka täiskasvanutega, kelle puhul oli väga kiiresti ja selgelt näha, kui jõuline ja kiire otsustaja mõni inimene võib olla. Ja kui leplik mõni teine inimene kipub olema. Näeme, et see harjutusteseeria on sobilik pigem veidi suurematele lastele nt al 5a.

PAARISJOONISTAMINE

Veel võimalusi, kuidas kombineerida liikumist, tantsu ja visuaalkunste.

Lisaks Segni Mossi tegevustele on meil olnud võimalus tutvuda Taiwanist pärit tantsu- ja liikumiskunstniku Hsuan-Hsiu Hung'i väljatöötatud tantsuliste tegevuste põhimõtetega. Hsuan-Hsiu Hung on tantsu- ja liikumiskunstnik, kelle loominguline praktika põimib kokku somaatika, visuaalkunsti, tantsu ja kontemplatiivsed praktikad. Tema töö uurib isikliku ja teiste kogemuse avanemist läbi somaatilise liikumise etenduslikus, terapeutilises ja uurimuslikus kontekstis. Oma tööelu alustas ta Reggio Emilia tegevuskultuuri rakendavas lasteaias ateljeristana ning seejärel täiendanud ennast väga mitmetes distsipliinides nagu tants, visuaalkunstid ning kõige lõpuks somaatilise kehatöö vallas (Integrative Bodywork and Movement Therapy (I.B.M.T), Vilnius 2022-2025.)

Hsuan-Hsiu Hung: tantsu- ja liikumiskunstnik Taiwanist.

Märtsis 2025 korraldas Eesti Reggio Emilia Ühing Taiwanist pärit tantsu- ja liikumiskunstniku Hsuan-Hsiu Hungi töötoa. Töötoa teemaks oli joonte ja kujundite uurimine läbi liikumise. Sissejuhatavas osas jagas ta oma kogemusi tööst ateljeristana ühest Taiwani Reggio põhimõtteid rakendavast lasteaiast.

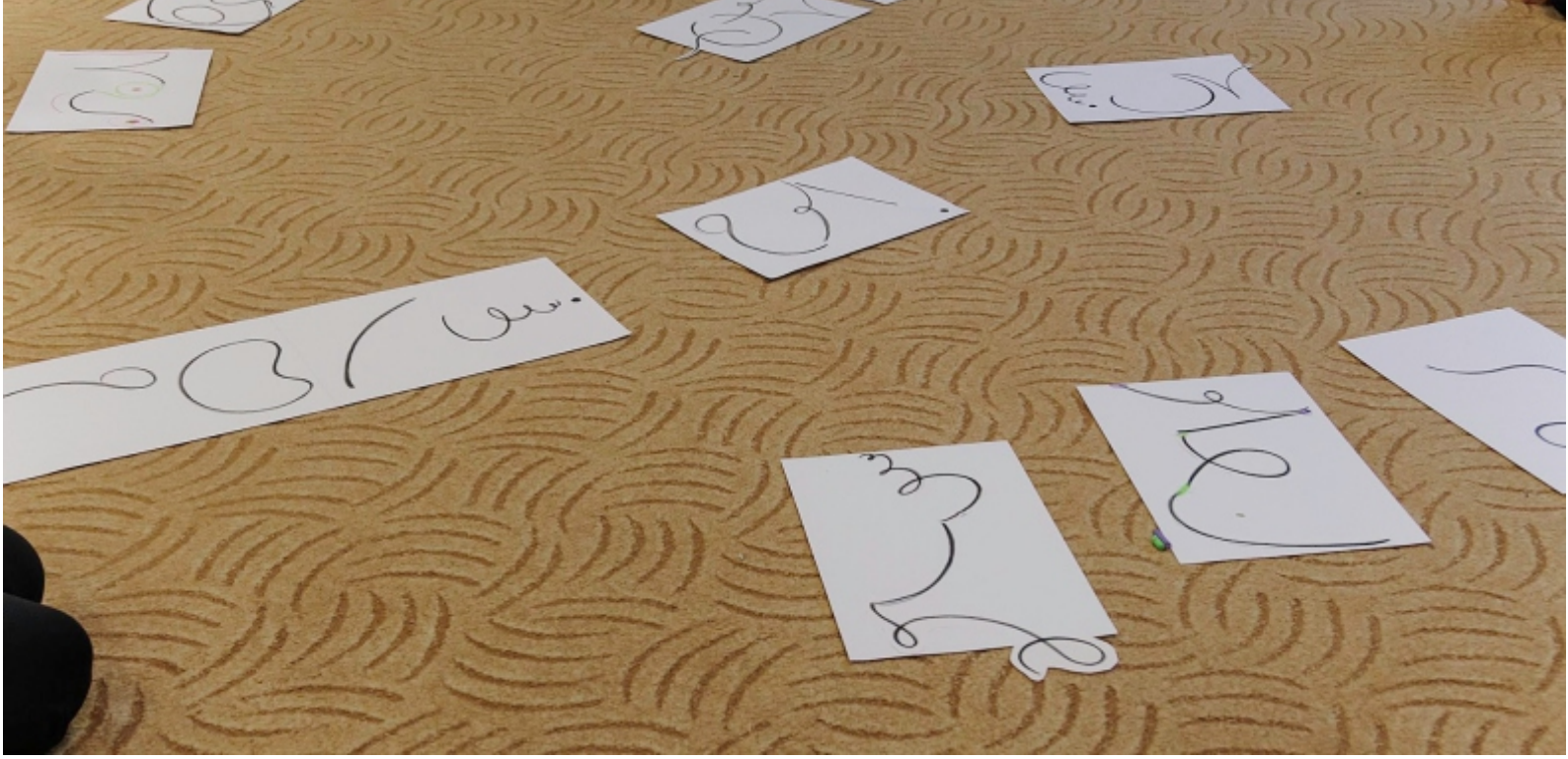
Kehalist aktiivsust sisaldava osa soojenduseks tegime Qi Gongist inspireeritud harjutusi, kus liikusime muusika saatel ruumis enda tunnetusele vastavalt ringi, joonistades samal ajal erinevaid kehaosi kasutades (käed, põlved, küünarnukid, pea, lõug) õhku kujundeid ja jooni. Muusika muutudes liikusime kord kiiremini, kord aeglasemalt. Peale seda tegime paarisharjutusi, mille käigus üks paarilistest juhtis kujundite joonistamist ning kaaslane järgis. Seejärel vahetati osad. Lõpuks tuli aga tegutseda nii, et samal ajal paarilised nii järgivad kui juhivad tantsimist/joonistamist. Ehk igaüks pidi leidma viisi, kuidas sõnu kasutamata kaaslasega kokkuleppeid ja koostööd teha. Mõlemal paarilisel oli ülesanne panna tähele, mida tema keha tegevuse ajal tunneb. Harjutuste kompleksi järel toimus arutelu, kuidas kellelgi läks ja mida ta tundis. Kõlama jäi, et tegevuse järgijana suutis osaleja mõelda lisaks kaaslase liigutuste matkimisele ka sellele, mida keha tundis. Juhi rollis jäädi pigem muusikat kuulama ja lasti muusikal oma liigutusi juhtida, kuid ununes keha tunnete tähele panemine. Uus ja huvitav ning rohkelt emotsioone tekitav oli see osa, kus tuli nii juhtida kui järgida üheaegselt.

Hsuan-Hsiu Hung'i töötoa kolmas osa kandis nime liikumise joonistamine (Movement Drawings). See on Hsuan'i loodud lihtne tantsu kirjapanemise tehnika, mille tegemiseks sai autor inspiratsiooni Rudolf von Labani tantsu ülesmärkimise viisidest. Hsuanil on elust tantsijana kogunenud erinevatest joontest koosnev lihtsustatud tantsutähestik, mida ta ise on kasutanud tantsude loomisel. Paberile trükitud tantsutähestik ringi keskel, meie seal ümber istumas, saime ülesandeks välja valida kõige meeldivam sümbol/joon. Seejärel pidime valitud joont järgides mõttes liikuma. Järgnevalt paluti mõnel julgel oma ideed näidata. Nagu ikka, see on see kõige raskem osa ülesandest täiskasvanud eestlasele.

Järgmine ülesanne oli valida üks-kaks joont välja ning koos paarilisega üks tants välja mõelda, arvesse võttes neid nelja küsimust. Tekkis sigin-sagin, väsimus oli juba eelnevate tantsuharjutustega seljatatud, kehastusime koreograafideks ja tantsijateks. Kui oma tants mitmel moel läbi proovitud, proovisime läbi lähedal olijate tantsud. Selgus, et igale tantsukirjale on mitmeid lugemise viise. Naabri käes muutus oma tantsukiri millekski hoopis teiseks. Peagi tekkis hasart proovida, kui palju erinevaid tantse ühest tantsukirjast välja lugeda on võimalik. Palju. Ühest lihtsast joonest oli saanud keeruka saladuse hoidja. Kahjuks sai aga aeg otsa.

Mingil imekombel oli Hsuani töötuba eriliselt energiat tekitav. Kui koolitusele saabujad olid töönädalast väsinud tuhmi pilguga istujad, siis kolm tundi hiljem oli väsimus kadunud ning kodu poole mindi energiast laetuna ja sära silmis. Aitäh, Hsuan! Hea õpetaja juhendamisel saab ühe tunniga ka karust koreograaf. Koolitusel oli noori õpetajaks õppijaid, kellele selline kogemus siduda õppimine ja liikumine oli esmakordne ja silmiavav. Aitäh, Hsuan, meid kõiki inspireerimast!

Nii minu kui teiste osalejate arvates sobivad kõik töötoas läbiproovitud harjutused ja tegevused hästi lasteaialastele. Lastele on see lihtne, rõõmus ja rohkelt emotsioone tekitav võimalus uurida jooni ja kujundeid läbi tantsulise liikumise. Hsuani tegevustes/harjutustes on sarnaseid jooni Segni Mossi liikumisega seotud kunstitegevustega, kus liikumine aitab pärssida ärevust, mis paljudel tekib joonte tekitamisega. Liikumine, tants ja muusika tõmbavad inimese tähelepanu endale ning siis on vähem mahti mõelda, kas joon tuli õige või vale. Eks meil kõigil on suur tahtmine alati neid õigeid jooni tõmmata, andmata endale aru, et tegelikult on kõik jooned õiged.

Teada on see, et kõik traumad, mida me oma eluteel oleme kogunud, nii need, mis tekkinud enne kõne kujunemist, kui need, mis hilisemal eluperioodil, salvestuvad kehas sidekoesse ja teatud liigestesse. Sidekoe pingete lahustamiseks ongi head just sellised nö vabad tegevused, kus iga laps liigutab oma keha just nii nagu hetkel tema jaoks parim tundub. Seega Segni Mossi ja Hsuani poolt pakutavad tegevused ei aita läbi minna ainult joonistustraumast, vaid ka teistest elu jooksul kogetud traumadest.

Mis muud kui tantsuga läbi elu ja tekitame kõikvõimalikke jooni ning lubame seda ka lastele!

INSPIRATSIOON

Kasutatud kirjandus ja abimaterjalid ning koolitused, millele olen kirjutades toetunud:

Koolitused ja seminarid:
Segni Mossi "YELLOW" Training 26.10.2024
Segni Mossi "GLITTER" 12.01.2024
Segni Mossi www.segnimossi.net
Eesti Reggio Emilia Ühingu korraldatud töötuba Taiwanist pärit tantsu- ja liikumiskunstniku Hsuan-Hsiu Hung'iga. "Reggio kogemus Taiwanist. Joonte uurimine läbi liikumise ja tantsu." 28.03.2025

Reggio festival 2026: "Rõõm loomisest" 17-18.04.2026
Reggio festival 2025: "Laps teekonnal meeltest saja keeleni" 17.04.2025
Reggio festival 2023: "Lastel on sada keelt - millest nad räägivad?" 22.04.2023
Reggio festival 2019: "Lapsest algav õppimine- tõelisus või illusioon" 11.10.2019

EESTI KEHALISE KASVATUSE LIIDU korraldatavad liikumisõpetajate suvepäevad:
XV rahvusvaheline suvekursus Ülenurmes 08.08.2025
XIV rahvusvaheline suvekursus Kadrinas 18.08.2023 ja mitmed varasemad suvepäevad

CIP (Child Initiated Pedagogy) igaastased suveseminarid

Raamatud:
Gabor Mate "Kui keha ütleb ei. Varjatud stressi hind"
Gabor Mate "Hajevil mõtted"
Gabor Mate, Daniel Mate "Normaalsuse müüt"
Gabor Mate "Kui keha ütleb ei. Varjatud stressi hind"
Rupert Sheldrake "Teadus ja vaimne praktika"
Rupert Sheldrake "Kuidas minna edasi"
James Hillman "Hinge kood. Iseloomu ja kutsumuse otsingul"
Carl Gustav Jung "Inimene ja tema sümbolid"
Carl Gustav Jung "Mälestused, unenäod, mõtted"
Jaak Panksepp, Lucy Biven "Vaimu arheoloogia. Inimemotsioonide neuroevolutsiooniline algupära"
Elaine N. Aron "Ülitundlik laps"
Reggio Children "The Wonder of Learning. The Hundred Languages of Children"
Reggio Children "Mosaic of Marks, Words, Material"
Dr. Tina Payne Bryson, Dr. Daniel Siegel „The Whole-Brain Child"
Daniel J. Siegel, M.D. „IntraConnected: MWe (Me + We) as the Integration of Self, Identity, and Belonging"
Daniel J. Siegel, M.D. „Mindsight. The New Science of Personal Transformation"

Muud materjalid:
HundrED Foundation (organisatsioon, mis hindab ja toetab mõjukaid ning laiendatavaid haridusuuendusi). HundrED www.hundred.org

Tähenduse teejuhid nr 64, mai 2026. Karl Kristjan Kaup "Surnud sõnad"
https://teejuhid.postimees.ee/8475736/karl-kristjan-kaup-surnud-sonad

Kes ma olen?

Terve elu olen tegelenud spordiga. Alustasin ujumisega, hiljem tegelesin moodsa viievõistlusega. Minu elu suurim ja kuidagimoodi mõõdetav saavutus ongi seotud spordiga. Mul on olnud õnn viievõistluses maailmameistrivõistlustel osaleda, individuaalselt 35. koht ja meeskondlikult 11. koht. MM-il käimise fakt on mu tööelus olulist rolli mänginud, sest see on olnud nii mitmegi varasema tööandaja jaoks kõige olulisem teadmine inimese kohta. Need, kes ise on arvestataval tasemel sporti teinud, teavad, mida see tähendab ning neil muud pole vaja inimesest teada.
Minu hariduselu on kujunenud järgnevalt. Tartu Tamme Gümnaasiumis lõpetasin bioloogia eriklassi aastal 1996. Tartu Ülikoolis olen õppinud füsioteraapiat. Magistrikraadi omandasin aastal 2000. Teadusmagistrikraadi ehk magistri- ja doktorikraadi vahelise kvalifikatsiooni, omandasin aastal 2002. Aastatel 1998 - 2000 õppisin Tartu Ehitus- ja Kergetööstuskoolis, kus minust sai naiste ja laste individuaalõmbluse ja modelleerimise spetsialist. Aastal 2005 käisin Indias pikemal koolitusel IT vallas. Aastal 2019 lõpetasin täiendkoolituse eelkoolipedagoogikas.

Töökogemust on mul mitmesugust. Alustasin ülikooli kõrvalt Hansa Liisingus. Peale kooli lõppu kutsuti Ilves-Extrasse. Tundus huvitav, läksin. Oli põnev töötada koos 500 naisterahva ja 4 mehega. Seejärel liikusin pikkadeks aastateks tööle skandinaavia spordibrändi NONAME juurde, kus töötasin rõivaste ja graafilise disainerina. Ajal, kui tootmine Hiina viidi, käisin pikki perioode Hiinas tegelemas kvaliteedikontrolli ja uute tootmisliinide sisseseadmisel nõu- ja jõuga abiks. Vahepeal õppisin hiina keelt ka, jõudsin B2 tasemeni, kuid noh, eks ta läheb meelest ka, siiski kõik minu rühmas õppivad lapsed saavad teada, kuidas kirjutada hiina keeles numbreid 1-3. Rootsi keelt olen õppinud samuti. Oleks rootsi keelt õpetatud sama rangel moel kui hiina keelt, räägiks ma rootsi keelt paremini kui rootslased ise :). Aga ühel hetkel tundus, et sammal hakkab ikkagi selga kasvama, vist tahaks teha miskit muud. Minu elu esimene töökoht, kuhu ise teadlikult kandideerisin sooviga sinna tööle kindlasti pääseda, oli Tartu Eralasteaed TERAKE. Valmimas oli LõunaTERAKESE maja.

Nüüd ma siin töötan ja mulle väga meeldib. Pedagoogline suund, millest oma igapäevategevustes lähtume on Reggio Emilia tegevuskultuur. Fookuses on lapse lähima ümbruse avastamine ja tundmaõppimine, erinevad sensoorsed stimulatsioonid ning mitmekülgse liikumise võimaldamine. LõunaTERAKESEs kohtusin uue pedagoogilise mõtteviisiga, Reggio Emilia lähenemisega. Teadsin küll kooliajast, et see on see mõtteviis, mis mind hariduses paelub, kuid süvitsi tundma õppimine alles algas. Reggio Emilia tegevuskultuuri ei olegi võimalik kuidagi väga lühidalt kokku võtta, sest seda iseloomustabki laste eripäradega arvestamine. Selle pedagoogilise suuna juhtfiguur Loris Malaguzzi on teadlikult vältinud nö õpikustiilis reeglite või aluspõhimõtete kirjapanemist. Ta nägi ette, et kivisse raiutud reeglid kaotavad vabaduse. Reggio põhimõte on aga see, et tuleb olla valmis reageerima lähtuvalt sellest, mis võiks olla konkreetsele lapsele parim.

Reggio pedagoogika mõistmisel on minule suureks toeks olnud Kadri Karlis ja Katrin Helendi TERAKEse lasteaiast. Ütleme nii, et esimesel kahel aastal ei saanud ma väga midagi aru, millest Kadri pedagoogilistel aruteludel rääkis. Aga läks ainult viis aastat ja mulle tundus, et ma vist saan aru, millest Kadri räägib ning vahel tahaks vastu vaielda lausa. Aitäh, Kadri, et jaksad rääkida ja järjepanu seletada, isegi siis kui näed, et vestluspartner hetkel veel ei hooma täielikult kogu öeldu sisu. Pedagoogilistel koosviibimistel arutleme erinevate õpetamise meetodite rakenduslikkuse üle alushariduses. Millised meetodid on sobivad väikelapse bioloogilise ja füsioloogilise arenguga. Kuidas kohandada vanemale õppijale loodud meetodeid väikelastele. Millised on need parimad praktikad, mille abil individualistlik inimloomus üksteisega arvestavaks, koostöövalmiks, avatuks, teotahteliseks ja iseennast mõistvaks inimeseks vormida. Kuidas olemasolevate võimaluste juures (üks õpetaja, üks abiõpetaja ja 14 last) igapäevaseid koosõppimisi läbi viia nii, et see tegevus oleks mitmekülgselt arendav, köidaks lapsi ning sobituks inimese biofüsioloogilise arenguga. Selles kogemusloos kirjeldan pikemalt üht uuemat ja veel vähelevinud meetodit, kus graafiliste märkide tegemiseks ei kasutata mitte ainult kätt, vaid kogu keha. Meetod Segni Mossi.

Tänu oma varasemale haridusele on mul olemas arusaamine inimese kujunemisest ja inimeseks olemisest. Mitmekülgsest tööelust olen kaasavõtnud teadmise, kuidas töötamine teistes, meist erinevates, kultuurides käib. Arvan, et oskan aidata noortel inimestel kujuneda julgeteks, koostöövalmiteks, avatud ja arusaavateks, mõistlikeks täiskasvanuteks, kes teavad, mida nad tahavad ja kel on vastupidavust ja tahet see tahtmine ellu viia. Olles ise kahe lapse ema, kellel on kogemus olla nii noor ema kui ka vanem ema, saan aru nii ühtedest kui teistest.

Tartu Ülikool, lõpetanud 2000
liikumis- ja sporditeadused (füsioteraapia).
Magistrikraad.

Tartu Ülikool, lõpetanud 2002
liikumis- ja sporditeadused (füsioteraapia).
Teadusmagister.

Tartu Ülikool, lõpetanud 2019
Täienduskoolitus. Eelkoolipedagoogika.

HARIDUSKÄIK

Tartu Ehitus- ja Kergetööstuskool, lõpetanud 2000
kergerõivaste õmbleja (naiste ja laste individuaalõmblus ja modelleerimine). Kutseharidus.

NIIT INDIA (National Institute of Information Technology) 2005
IT- ja arvutikursus.